

מסורת הש"ס

א) מטהדין ג. ה. ל. פו.;
ב) נכרות לו.; א) קדושין סד. (ע"ש); ד) לקמן מו.;
ג) [לקמן מו.]; ו) ורה"ס דהוה מ"י לממר בערער דפגם משפחה ונגזן דקאמרי ידענו שמשפחה מ"י עז"ג;
ו) נה: ועי' מוס' שם ג. ד"ה לנדא';

תורה אור השלם

1. ואמר אבי הענין אל הקונים את בתי נחתי לאיש הנה לאשה וישאנא;
דברים כב טז

גליון הש"ס

נב' למה י' קרא סברא.
ז"ק מו ע"ב מה נה ע"א;

מוסף רש"י

ב"ד חצוף. שנינו על מקת חכמים (סנהדרין א.) האשה שאמרה אשת איש הייתי, ולא היינו מוחזקין בה שיהא אשת מושלם, וגרושה אני נאמנת. ומותרת להשא (בבברות יז.). לאיש אסרה. על הכל שאין מן יודעם למי, וכי אמר הוה המירה ליה (קדושין יטד.). הוה ולא ליבם. אין יבם שזואל שם רע על נשואי אחיו בכלל פרשה זו לנטוען נחמול (לקמן מו.).

תוספות רי"ד

תרי ותרי גינהו פי' ועד ווא אין ערער פחות מבי שאין משגיחים בדברי היחיד וכוין שב' אומרים גזלן הוא ואלו אומרים שלא גזל הו"ל תרי ותרי וכל תרי"ח הו"ל ספיא דאורייתא ובספיא דאורייתא לא אמרינן אוקי כבדא אחזקתיה כדאמרינן לקמן בפירקין וכוין דהאידיא איתורק בספק גזלן הכי מחתמינן ליה ומפקינן ממונא אפומיה הלכך אע"פ שלא חתמו לא יכלו להכשירו ואי ערער דפגם משפחה גלוי מילתא בעלמא הוא ואפי' משחתמו מעידים פי' ערער דפגם משפחה שאלו האנשים שבאו לפסולו לא העידו עליו עדות ברורה אלא העידו שבמשפחתו נטמעו שם עבד שהוא פסול לעדות וכל המשפחה הן בחזקת שהוא ספק פסול שמו מורע אותו עבד נולד ואלה מעידים שה איתו מן המסופקין דברי לן שמייחוס כשרות הוא בא ואינן מבחישים את העדים אלא מוציאים את זה מספק פסול שלא יהיה מסופק כשאר כל בני המשפחה וזהו גילוי מילתא שכולי להתברר ע"פ אחרים שנבדקו אחריו ויתברר אם נולד מן הכשרים או מן הפסולין ובמילתא דעביד לגלויי לא משקרי אינשי והלכך אע"פ שחתמו וזן נוגעים בעדות נאמנים בדאיהו עדות אינן נאמנין בדבר שלא נוכל להתברר על ידי אחרים כ"א על פיהם בלוקמן משמיעין ששעה תשובה שאין מכירין תשובתו אלא אם אבל ייחוס האדם והוא מילתא דעביד לגלויי אינן אחרים אע"פ שהן נוגעים בעדותו נאמנים הם. לעולם ערער דגולנותא ודקאמרי הני ידעי' ביה דשהבו תשובה שהחזיר את הגזילה ואין כאן משום הכחשה הלכך עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם ומשחתמו שהן נוגעים בעדות אין מעידין עליו וחותם עי' בס"ה בערך מ"ר: א"ר יורא האי מילתא מר' אבא שמיעא לי שלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכים למכתב במותב תלאת כחדא הוינא וחד ליתוהי פי' צריכים להודיע למה לא חתם הגי' שיש לך מר' הא' היה קרובו או פסול ומפני זה לא חתם ובעבור זה האשרתא היא פסולת והמורה

האשה שנתארמלה

פרי וסרי גינהו. כי אמרי לא גזל הוו להו תרי ומרי ולא מתכשר זהכי דקי"ל לקמן בפירקין (דף טו.) אין ערער פחות משנים: **דפגם משפחה**. שהעידו עליו שהוא עבד ועבד פסול לדין ולעדות ק"ו מאשה כדאמר

בפ' החובל (ב"ק פח.). **גלוי מילתא בעלמא** הוא. משחתמו אמאי אין מעידין עליו מאי חשד נוגע בעדות איכא הכא דבר זה צריכין הן לבדד ודבר העשוי ליגלות הוא שיבדקו אחריו עד שיבדור הדבר ואין עדותן של אלו תלוי בהגדמן ואינן אלא מגלי דבר בעלמא: **דעבד משוכה**. והשיב את הגולה: **ואי לאו רבי אבא דמן עכו**. שהוכירה לי לאחר זמן: **שכחסה**. שכחתיה: **ומס אחד מהן**. עד שלא חתמו: **לריכין למיכסב** כו'. דקיום השטר בשלשה והרואה שנים חתומין זו יאמר שבשנים קיימוהו: **ואי כנס צו שטרף דנן נפק קדמנא** כזי דינא **מו לא לריה**. דלא מקרי בי דינא כזרי מתלמא: **בי דינא דרננא אשי**. אורחא דמילתא נקט שהוא היה ראש ישיבה במתא מחסיה צימי רב נחמן בר יצחק דהוא מרע דשמעתא דודאי בי דינא דרב אשי לא עבדין בתרין: **ואמר לנא רננא אשי**. לאדוקוי ליה ולקיימי דכיון דרב אשי גופיה חזקין ליהו ודאי לתלמא אמר. ויש מפרשין ואמר לנא רננא אשי תלמא גינהו ולא נהירא לי דאי רב אשי חד מנהון מאי ואמר לנא דכתבי ציה: **בתנ' נשצינ**. לצין העובדי כוכבים: **ועהרה** אני. שלא נבעלתי לעובד כוכבים: **נאמנא. ומותרם לנפן**. ואם משניסם צאו עדים. כגמרא [כג.] מפרש איהיי קאי: **גמ' נסמי לאש אסרה**. לכל העולם דלא ידעינן למאן וכי אמר הוה המירה לו: **שנאמן לאסור** אם צמו. כשהיא קטנה או נערה שצידו לקדשה כדאמר' בפ' נערה שנתפממה) מנין שאם אמר קדשתיא לפלוני שהוא נאמן לאוסרה על הכל: **אם צמי נסמי**. אלמא דדידיה תלו נמינה ויהימניה קרא למימר הכי: **הוה למא** לן. כיון דלאו לפניה שאסר מיצעי ליה: **ולא ליבם**. אם הוציא שם רע על נישואי אחיו שאין היבם נידון כמזויא שם רע ליענש במאה כסף והכי מוכח לקמן בפרק נערה [מו.]:

אמתלא

לדבריה נאמנת ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקידשה את עצמה אמרו לה חכמים מה ראית לעשות כן אמרה להם בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמ' באוישא ואמרו אם נתנה אמתל' לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה מהורה אני מהו אמר ליה יאף בזו אם נתנה דלא כתב וחד ליתוהי מדפריך ודלמא צ"ד חצוף הוה: **ודלמא** רבנן דבי רב אשי כשמואל^א סברא אהו. פ"י כמו שסובר שמואל בעלמא כן סבירא להו צקיום שטרות אצל שמואל מ"י סבר שפיר דצקיום שטרות צעי ג' דהא רב נחמן סבר לה כשמואל בפ"ק דסנהדרין^ו (דף ג. ושס) **דשנים שדנו דיניהם** דין ורב נחמן גופיה סבר דקיום שטרות בשלשה בפ' חזקת הבתים (ב"ב מ.) גבי ג' ארלות לחזקה: **במנין להפה שאסר** הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש וגו'. משמע דאין האב נאמן להסיר את צמו כשאסרה אלא מחמת מגו ומימה דאם צא אחד ואמר קדשתי את צמי ולאחר שעה או למחר אמר לפלוני קדשתיא לא יהא נאמן כיון דהשתא ליכא מגו ואומר ר"י דבעינן זה שאינו סותר דבריו הראשונים ולא צא אלא לפרש דבריו הראשונים מהימן אע"ג דליכא מגו והכא דריש מאת צמי דאיכא למימר אפילו ככה"ג מהימן צלא מגו וקרא יסירא קדריש ואם אינו ענין ליהכא דאילו נאמן לאחר זמן שיהא נאמן בתוך כדי דבור כמגו: **[במנין לאב שנאמן לאסור** וכו']. תימה מה צריך קרא מיפוק ליה דנאמן הואיל ויבדו נקדשה כדאמר ציס וטולין (ב"ב קלד:) בעל שאמר גרשתי את אשמי נאמן הואיל וצידו לגרשה וי"ל דהכא אין צידו כל כך דשמא לא ימלא אדם שנקדשה (כדליתא קדושין סד.) להכי איתערך קרא ומיחו אם אמר על צמו בוגרת קדשתיא כשהיתה נערה או קטנה נראה דאילו נאמן דהשתא אין צידו כלל דאף על גב דלקמן בפ' נערה שנתפמחה (דף מו:) פריך ואימא הני"מ קטנה אצל נערה אימי מיקדש נפשה לפי זה היה צ"ל דנאמן לאסור אפילו בשעה שאין צידו נקדשה דקרא כנערה כמיז ובעי למימר דאין צידו נקדשה ואת צמי צמי נחמי כשהיתה קטנה וגומת הכמוז הוא דנאמן אע"פ שאין צידו אצל לפי המסקנא לא נאמר כן:

דעשה תשובה שהחזיר את הגזילה ואין כאן משום הכחשה הלכך עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם ומשחתמו שהן נוגעים בעדות אין מעידין עליו וחותם עי' בס"ה בערך מ"ר: א"ר יורא האי מילתא מר' אבא שמיעא לי שלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכים למכתב במותב תלאת כחדא הוינא וחד ליתוהי פי' צריכים להודיע למה לא חתם הגי' שיש לך מר' הא' היה קרובו או פסול ומפני זה לא חתם ובעבור זה האשרתא היא פסולת והמורה

פרק שני כתובות

כב.

תרי ותרי גינהו. פירש צקונטרס וכי אמרי לא גזל הוו להו תרי ומרי ולא מתכשר זהכי וקשה דהכא אליבא דרב הונא קיימינן דאית ליה (שבועות דף מו.): דזו צאה בפני עצמה ומעידה דאית לן למימר אוקי גברה אחזקתיה ועוד דלרב חסדא דאמר (שם) צהדי סהדי שקרי

למה לי מודה הכא דהאי גברה ממילא מתכשר שהרי אם כת אחת מאלו מעידה על אדם אחד שהוא פסול לרב חסדא דחשיב להו סהדי שקרי לא הימה נאמנת אע"ג דאין אדם מכחישה וכ"ש היכא דליכא סהדי דמכתשי וכו"ש מהיימני וע"ק לר"י דקאמר אי ערער דפגם משפחה גלוי מילתא בעלמא הוא ופי' הקונט' דדבר העשוי ליגלות הוא שיבדקו עד שיתבדר הדבר וזהו תימה אין יתבדר הדבר לעולם כיון שאלו צ' אומרים שהוא עבד אין כל העולם יכולים להכחישן דמרי כמאה על כן נראה כפר"ח דלא ליירי בעדות דיינין אלא בעדות אחרים וה"פ אם עד שלא חתמו קרא ערער על אחד מהם מעידים שנים מן השוק עליו וחומס דהוי כאילו שצו צית דין אחר שהכשירוהו ולא בטל וועד המושב וחומטמן משחתמו השנים ולא הספיק השלישי לחמסם עד שקרא עליו ערער צא ערער וציטל וועד המושב של אותו צ"ד אע"פ שאחרי כן העידו אחרים שהוא כשר כיון שציטל ההוא מושב בטל וצריך לחזור ולהושיב צ"ד על כך ערער דמאי אי ערער דגולנותא תרי ומרי גינהו ולא מיפסיל דאוקי תרי צהדי תרי ואוקי גברה אחזקתיה וכיון דאיגלאי מלמא דמעולס לא היה פסול הרי לא היה בטל וועד המושב של אותו צ"ד אי ערער דפגם משפחה שאמרו עליו שהוא עבד ואלו מוימים אותם דאי אומרים שאינו עבד א"כ היה נפסל דליכא למימר אוקי גברה אחזקה דאם הוא עבד לא היה לו חזקת כשרות מעולס^א א"כ גלוי מילתא בעלמא הוא דכיון דאיגלאי מלמא דכשר היה מה איכפת לו בזההו ערעור ולא בטל וועד המושב לעולם ערער דגולנותא ודקאמרי הני סהדי ידעינן ציה דעבד תשובה וכיון דמודו לקמאי דגולן הוא הוה ערער דידעו ערער וציטל וועד המושב דהואיל ואמת הוא שנפסל הוי בחזקת פסלות עד שנועד לנו כשרותו:

במותב תלאת כחדא הוינא וחד ליתוהי. פירוש צריך לכתוב וחד ליתוהי כיון דכתב צהדיא במותב תלמא הוינא ואין חומטמן זו כי אם שנים אצל ודאי אם לא כתב וחד ליתוהי כשר מדע מדקאמר ואי כתב ציה בי דינא מו לא צריך ומיירי

למה לא נאמן להסיר את צמו כשאסרה אלא מחמת מגו ומימה דאם צא אחד ואמר קדשתי את צמי ולאחר שעה או למחר אמר לפלוני קדשתיא לא יהא נאמן כיון דהשתא ליכא מגו ואומר ר"י דבעינן זה שאינו סותר דבריו הראשונים ולא צא אלא לפרש דבריו הראשונים מהימן אע"ג דליכא מגו והכא דריש מאת צמי דאיכא למימר אפילו ככה"ג מהימן צלא מגו וקרא יסירא קדריש ואם אינו ענין ליהכא דאילו נאמן לאחר זמן שיהא נאמן בתוך כדי דבור כמגו: **[במנין לאב שנאמן לאסור** וכו']. תימה מה צריך קרא מיפוק ליה דנאמן הואיל ויבדו נקדשה כדאמר ציס וטולין (ב"ב קלד:) בעל שאמר גרשתי את אשמי נאמן הואיל וצידו לגרשה וי"ל דהכא אין צידו כל כך דשמא לא ימלא אדם שנקדשה (כדליתא קדושין סד.) להכי איתערך קרא ומיחו אם אמר על צמו בוגרת קדשתיא כשהיתה נערה או קטנה נראה דאילו נאמן דהשתא אין צידו כלל דאף על גב דלקמן בפ' נערה שנתפמחה (דף מו:) פריך ואימא הני"מ קטנה אצל נערה אימי מיקדש נפשה לפי זה היה צ"ל דנאמן לאסור אפילו בשעה שאין צידו נקדשה דקרא כנערה כמיז ובעי למימר דאין צידו נקדשה ואת צמי צמי נחמי כשהיתה קטנה וגומת הכמוז הוא דנאמן אע"פ שאין צידו אצל לפי המסקנא לא נאמר כן:

עליה בני אדם לקדשה וא"ל מקודשת אני לימים עמדה וקדשה א"ע א"ל חכמים מה ראית א"ל בתחלה שבאו עלי בני אדם שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי בני אדם שהן הגונים לי עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה ר"א שר הבירה לפני חכמים ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני פי' נדה וחזרה ואמרה שטורה אני מהו א"ל אף בוז אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת:

עין משפט ונר מצוה

נד א מ"י פ"ו מהלכות עדות הלכה ז טו"ע ח"מ ט' מו טע"ף ח:
נה ב מ"י שם טו"ע שם טע"ף כו:

נו ג ד מ"י שם הלכה ו טו"ע"ע שם טע"ף טז:
נז ה מ"י י"ב מהלכות גירושין הלכה א סגן עשין מ"ח טו"ע"ע סימן קנב טע"ף ו:

נח ו מ"י שם טו"ע"ע שם טע"ף ז:

נב ז ד מ"י פ"ח מהל' אסורי ביאה הלכה כא סגן לאין קנא טו"ע"ע אה"ע סימן ז טע"ף ד:
ס ט מ"י שם הלכה כב טו"ע"ע שם טע"ף ו:

סא י מ"י פ"ט מהלכות אשות הל' י ופי"ח מהלכות אסורי ביאה הלכה כד סגן עשין מ טו"ע"ע אה"ע סימן ז טע"ף כא:
סב כ מ"י פ"ג מהל' נערה כהנאה הלכה ט סגן עשין כה:

סג ל מ מ"י פ"ח מהל' אשות הלכה לא סגן עשין מ"ח טו"ע"ע אה"ע סימן ז טע"ף ד:

סד כ מ"י פ"ח מהלכות אסורי ביאה הל' י סגן לאין קנא טו"ע"ע י"ד סימן קסא טע"ף ג:

תוספות רי"ד (המשך)

פי' צריכים לכתוב קודם שיחתמוהו דקיום שטרות בשלשה והרואה בי חתומים יאמר שבשנים קיימוהו ואי כתוב [כיה] הא שטרא דנן נפק קדמנא בב"ד וזו לא צריך דלא מקרי ב"ד כצ"ד מחלמא. והאגון פי' אם כתבו בפנינו בב"ד הפקש שטרא דנן ואע"ג דלא כתבו במותב תלמא וזו לא צריך למכתב וחד ליתוהי דהם ב"ד כשרי' משמע ולא פסולים אף קרובים ומקשינן דלמא ב"ד חצוף הוא דאמר שמואל שנים שדנו דיניהם דין אלא שנקרא ב"ד חצוף פי' והאשרתא בטילתא דלית ליה כחאכא כשמואל אלא כר' אבהו דאמר אין דיניהם דין ומהדר דכתיב ביה בי דינא דרבנא אלא פי' ב"ד מומחה שברדו והמורה פי' אורחא דמילתא נקט שהוא היה ראש ישיבה במתא כמלמא כימי רנב"י דהוא מרה שמעתתא ובוראי בי דינא דר' אשי לא עביד בתרין ומקשי' ודלמא ב"ד דר' אשי כשמואל ס"ל ואין הלכה כמותן ומהדר דכתיב ביה אמר לנא רבנא אשי פי' רב אשי צוה לנו להזקק לו וכיון שע"פ ר"א דאית הוי כותיההי וכו"ש דלית תל' כמותב ב"ד במותב עשו בוראי בי ג' הוי דר"א לא טעה ברשומאל וחד ליתוהי ודוקא אם מת אבל אם חי צריך לחתום שלא יאמרו השנים שהעידו בפניהם חתמו והשלישי לא העידו בפניו ומש"ל את חתם והאשרתא בטילה: **בתנ'** האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהחזיר את הגזילה ואין חתמה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת. ת"ר ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה באשה אחת שהיתה גדולה בנוי וקפצו